

OBČASNÍK SPOLKU PERMON MARIANKA

MARIANSKY PERMON

HISTÓRIA ♦ PAMIAJKY ♦ LUDIA ♦ PRÍRODA

ROČNÍK IV.

ČÍSLO: 1/ MAREC 2012

ZADARMO

HLAVNÉ AKCIE NÁŠHO SPOLKU V ROKU 2012

- účasť členov a sympatizantov na 14. stretnutí bankých a hutníckych miest ČR v Chomutove, 20. - 24. 4. 2012,
- účasť členov a sympatizantov spolku na 5. stretnutí bankých miest a obcí Slovenska v Banskej Štiavnici, 21. - 24. 6. 2012,
- VIII. výstava húb so sprievodnou akciou,
- spomienkové stretnutie z príležitosti 10. augusta - Pamätného dňa SR - Dňa obetí bankých nešťastí,
- stretnutie členov spolku, sympatizantov a pozvaných hostí pri kaplnke sv. Barbory - z príležitosti jej sviatku 4. decembra,
- rôzne akcie pre verejnosť v rámci obce a regiónu v súčinnosti s našimi partnermi.

Kompletný plán činnosti spolku na rok 2012 môžete nájsť na webovej stránke spolku:

www.marianka.eu/plan2012.php

Vážení čitatelia,
po pár mesiacoch, ktoré boli bohaté na akcie nášho spolku, prichádzame opäť s našim spolkovým informačným spravodajom, ktorý budeme vydávať ako

občasník, príp. v prípade aktuálnosti vydáme mimoriadne číslo.

Rozhodli sme sa k tomuto kroku z dôvodu operatívnej činnosti. Hlavným informačným nástrojom o činnosti nášho spolku je naša oficiálna webová stránka www.marianka.eu, kde záujemcovia nájdu všetky aktuálne informácie o našej činnosti, pripravovaných akciách, našej účasti na akciách Združenia a pod.

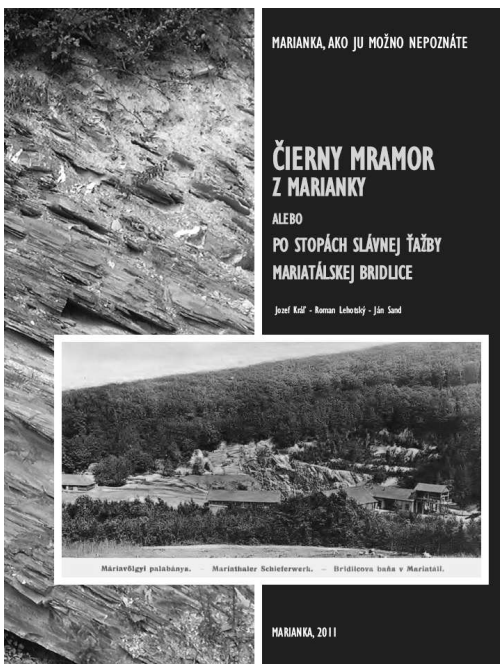
Jozef Král, šéfredaktor

BRIDLICOVÉ TABUĽKY Z MARIANKY POUŽÍVALI ŽIACI NA CELOM SVETE

Kliknite na:

zahorie.sme.sk/c/6257556/bridlicove-tabuľky-z-marianky-pouzivali-ziaci-na-celom-svete.html

NOVÁ BROŽÚRA O HISTÓRII ŤAŽBY A SPRACOVANIA BRIDLICE V MARIANKE!

MARIANKA, AKO JU MOŽNO NEPOZNÁTE
**ČIERNY MRAMOR
Z MARIANKY**
ALEBO
PO STOPÁCH SLÁVNEJ ŤAŽBY
MARIATÁLSKEJ BRIDLICE
Jozef Král - Roman Lehotský - Ján Sand

2007 - 2011 Päť rokov nášho spolku alebo o hľadaní baníckych stôp našej obce...

Pred piatimi rokmi, presne **29. decembra 2006** oficiálne zaregistrovali na MV SR občianske združenie **Spolok Permon Marianka**. Jeho zakladajúci členovia boli štyria: Ján Sand, Jozef Král, Roman Lehotský a Juraj Slovák. Myšlienka založiť takýto spolok skrsla v našej myšli ešte v čase, keď starostom obce bol p. Jozef Král a obec vydávala vlastnú novinu - časopis Mariatál. Odvtedy sa začala iniciatívna práca spolku. Nadviazali sme kontakty - ešte ako obec a spolok - s Budišovom nad Budišovkou na severnej Morave, v roku 2007 stali sme sa členmi Združenia baníckych spolkov a cechov Slovenska. Začali sme spoluprácu s Malokarpatským baníckym spolkom v Pezinku, ktorý sa stal našim najbližším partnerom vo výskumnej činnosti a kultúrnych podujatiach v oblasti bankých technických pamiatok v našom regióne Malých Karpát. Účasť na 1. stretnutí bankých miest a obcí Slovenska v Pezinku sa stala iniciatívnym impulzom pre našu prácu na propagácii Marianky ako baníckej obce s takmer zabudnutou baníckou históriou.

Za obdobie piatich rokov našej činnosti máme za sebou viaceré akcie. Spomeniem aspoň niektoré. Od roku 2005 organizujeme pravidelnú výstavu húb (2) - v tomto roku pripravujeme už VIII. ročník - spojenú so sprievodnou akciou. Naša výstava sa vyprofilovala na jednu z najväčších a najznámejších mykologických výstav na Slovensku! V roku 2006 sme zorganizovali exkurziu do bridlicovej bane vo Vítkove v Nízkom Jeseníku a navštívili Museum bridlice v Budišove nad Budišovkou. Exkurzia sa stala impulzom pre započatie našich priateľských stretnutí s našimi českými kolegami. Je na škodu vecí, že nadviazané kontakty nevyužíva súčasné orgány našej obce. Jedným z najvýznamnejších podujatí, ktoré sme organizovali pri 150. výročí od začatia priemyselnej ťažby a spracovania bridlice v Marianke 3. - 4. júna 2009 bol medzinárodný seminár s názvom **"Bridlice - čierny mramor v strednej Európe"**. Jeho účastníci z Maďarskej republiky, Českej republiky a Slovenskej republiky prispeli dvanástimi referátmi na príslušnú tému, týkajúcu sa histórie baníctva v našich štátoch a jej nezastupiteľnej úlohe pri oživení historickej pamäti občanov na technické dedičstvo, zviazané s vývojom baníctva. Ďakujeme za podporu Združeniu baníckych spolkov a cechov Slovenska a Slovenskej baníckej komore.

V roku 2009 (5.12.2009 do 31.3.2010) sme zorganizovali verejnú zbierku, ktorou sa nám podarilo získať 1092 EUR z ktorých sme realizovali výstavu **kaplnky sv. Barbory a informačnej tabule** na mieste bývalej šifrovej jamy v Panskom lese. Slávnostné odhalenie a požehnanie kaplnky sa konalo **20.11.2010** (1). Takto sa nám podarilo realizáciu pôvodnej myšlienky - vybudovania kultového miesta pre stretnutia členov a sympatizantov nášho spolku z príležitosti baníckych udalostí a sviatkov (10. august - Deň obetí bankých nešťastí, 4. december - sviatok sv. Barbory a pod.).

Svojou publikačnou činnosťou a výrobou propagačných materiálov sa podieľame na šírení dobrého mena obce, ktorá je miestom redakcie **MONTANREVUE**, časopisu o baníctve a banko-historickom dedičstve. Šéfredaktorom časopisu, grafikom i zostavovateľom je už štvrtý rok p. Jozef Král, výkonný tajomník Spolku Permon Marianka. Najčerstvejším úspechom nášho výkonného tajomníka a šéfredaktora časopisu **MONTANREVUE**, p. Jozefa Krála je **1. miesto tohto časopisu v celoslovenskej súťaži MIESTNE NOVINY 2011!**

Podarilo sa nám vydať v edícii "Marianka, ako ju možno nepoznáte" informačnú 30 stránkovú brožúrku o Marianke baníckej - **"Čierny mramor z Marianky alebo po stopách slávnej ťažby mariatálskej bridlice"** autora Jozefa Krála, Romana Lehotského a Jána Sanda. Naš spolok okrem toho vydáva svoj občasník **MARIANSKY PERMON**, ktorý sa venuje histórii, pamiatkam, prírode a obyvateľom obce. Našu obec a jej spolok poznajú už vo významných bankých mestách Slovenska a Česka. Boli sme účastníkmi všetkých doterajších stretnutí bankých miest v Pezinku, Handlovej, Spišskej Novej Vsi, Rožňave a ďalej v Gelnici, Rudňanoch, v českom Štíbre, Příbrami a ďalších. Naši zástupcovia boli prijatí na stretnutí s predsedníčkou vlády SR začiatkom roka 2011, u prezidenta Slovenskej republiky v rokoch 2010, 2011 a 2012 a náš spolok má kontakty s viac ako dvadsiatimi ďalšími bankými spolkami a cechmi Slovenska.

V priestoroch "Mariatálskych lahôdok a potravín" na Školskej ulici je výstavný kútik nášho spolku s fotografiami a vzorkami bridlice. V minulom roku sme započali konkrétnu spoluprácu s našimi priateľmi zo Spolku pre montánnu výskum, ktorej výsledkom je sprievodná akcia pri VII. výstave húb, dve prezentácie v Malackách, spolupráca so ŠGÚDŠ v Bratislave pri realizácii "Pajštúnsko-sandbergskeho geoparku", spracovanie spoločného propagačno-informačného materiálu. Pripravujeme spoločné aktivity na rok 2012.

Spolok má pred sebou ďalší plán činnosti na rok 2012. Do ďalšej „päťročnice“ činnosti si prajme výdrž v tepe, a pomoc tých našich priaznivcov, ktorí majú radi svoju obec a chcú jej pomáhať aj prostredníctvom nášho spolku. Iniciatívne a so zmyslom pre dobrú vec. Na to volám banícke "Zdar Boh"!

Ján Sand, predseda Spolku Permon Marianka

5. STRETNUTIE BANSKÝCH MIEST A OBCÍ SLOVENSKA, BANSKÁ ŠTIAVNICA, 21.-24.6.2012

Záujemcovia z radov členov nášho spolku alebo našich sympatizantov, prosíme o potvrdenie účasti na stretnutí **najneskoršie do 30.4.2012** na e-mailovú adresu:
permon@marianka.eu

PODPORTE NAŠE CIELE

a poukážte 2 % podiel
zo zaplatenej dane z príjmu
nášmu spolku!

Poukázanie 2 % podielu zo zaplatenej dane z príjmu darcu nič nestojí - je to len jeho prejav vôle venovať - poukázať malú časť z už zaplatenej dane pre iného príjemcu než je štát. Chce to len dobrú vôľu a pár minút na vyplnenie údajov v príslušnom formulári.

Od 1. januára 2004 môžu fyzické aj právnické osoby poukazovať 2 % zo zaplatenej dane z príjmu na verejnoprospešné aktivity príjemcov (§ 50 ods. 4 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov), ktorých účelom je predmet činnosti definovaný v § 50 ods. 5 citovaného zákona.

Spolok Permon Marianka od svojej registrácie v decembri 2006 je po štvrtý krát príjemcom 2 % podielu zo zaplatenej dane z príjmov fyzických a právnických osôb za rok 2012. V termíne do 15. decembra 2011 bola zabezpečená registrácia nášho spolku ako príjemcu u príslušného notárskeho úradu. Naš spolok je zverejnený v **"Zozname príjemcov 2 % na rok 2012"** vedenom Notárskou komorou Slovenskej republiky - por. č. 9813.

Ciele nášho spolku sú veľmi jasne definované v stanovách a pre ich naplnenie v kontexte plánu činnosti spolku na príslušný rok sú potrebné aj finančné zdroje okrem členského príspevku. Plán činnosti spolku je transparentný, pre každého nášho člena alebo sympatizanta je k dispozícii tak na webovej stránke spolku alebo na stránkach nášho spravodaja. Svoju činnosť vyvíjame ako záujemcovia o zdokumentovanie a zachovanie histórie našej obce, prezentáciu jej historickej danosti širokej verejnosti. Podarilo sa nám dostať banícku históriu našej obce nielen do povedomia na regionálnej, ale aj na celoslovenskej úrovni.

**Výbor Spolku Permon Marianka
vyslovuje úprimné poďakovanie
všetkým darcom, ktorí sa rozhodnú
poukázať 2% podiel zo zaplatenej
dane z príjmu pre naše aktivity.**

ĎAKUJEME!

IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE

Názov **Spolok Permon Marianka**
Právna forma **Občianske združenie**
IČO **37929674**
Ulica **Borinská 12**
Obec **Marianka**
PSČ **900 33**

Webová stránka nášho spolku: www.marianka.eu

ČO SKRÝVA PODZEMIE MARIANSKEHO ÚDOLIA

ALEBO ČO VŠETKO VIEME O STAREJ BRIDLICOVEJ BANI V MARIANKE

Pri prechádzke Marianským údolím iste mnohých zaujme výrazný klenbový vchod do malej pivnice, ktorý sa nachádza za tretou kaplnkou. Nie je to len obyčajná pivnica. Je to pivnica, ktorou sa vchádza do čias baníckej histórie Marianky, do čias slávnej ťažby a spracovania mariatálskej bridlice.

V máji roku 2005 sa začalo v Marianskom údolí s čistením tejto 7 metrov dlhej pivnice. Množstvo odpadu, ktorý sa tu nakopil, už bolo treba odstrániť. Pri jeho odstraňovaní sa zrazu zistilo, že pivnica nekončí len studňou, ale po vyčerpaní vody podzemné priestory pokračujú aj ďalej. Vchádza sa do nich malým otvorom v podlahe pivnice. Ním sa musí zostúpiť po rebríku do hĺbky 3,5 metra.

Znovuobjavené podzemné priestory predstavujú opustené banské dielo, ktoré bolo vyrazené v mariatálskych bridliciach. Hlavná vodorovná chodba – tzv. štólna, dlhá 21 metrov, vedie severovýchodným smerom. Z chodby sa vchádza do dvoch priestorov – tzv. komôr a do jednej krátkej bočnej chodby. Vo väčšej komore s rozmermi 6 x 8 metrov a výškou okolo 3 metrov sú v tvare širokého múrika pekne poukladané menšie kusy vylámanej bridlice. Pri ťažbe bridlice sa totiž von vynášali len dostatočne veľké kusy vhodné na výrobu strešnej krytiny alebo školských tabuliek. Tie malé, nevyužiteľné, sa nechávali v bani a ukládali po bokoch chodieb.

V stenách bane sa zachovali aj zvyšky otvorov po vrtných tyčiach. Sú to otvory, ktoré sa po vyvrtaní využívali na mechanické rozpojovanie bridlice alebo sa do nich vkladalo strelivo a dokumentujú použitie banskej techniky pri razení podzemných priestorov.

Vrstvy bridlice sú v bani uložené takmer vodorovne. V strope dobre vidieť miesta, z ktorých boli odlamované aj veľké bloky bridlice. V mieste zostupu do bane, teda na juhozápadnom konci štólne, je dobre viditeľný zasypaný pôvodný vchod do bane. Bol približne na úrovni bývalého koryta Marianskeho potoka, ktorý preteká údolím. **Banské dielo je v súčasnosti zatopené vodou do výšky 2-2,5 m a je neprístupné!** Voda sa sem dostáva stekáním z bezprostredného okolia. V roku 1930 pri príležitosti 900 rokov sošky

Panny Márie Tálenskej došlo pri úpravách pútnického areálu k regulácii koryta Marianskeho potoka (podľa údajov na mape z roku 1898 *Kláštorného potoka*). Pritom pravdepodobne došlo aj k zvýšeniu dna koryta potoka, a ten prestal vodu z bane odvádzať.

Stojatá voda v bani a z nej aj vysoká vzdušná vlhkosť spôsobujú dva zaujímavé javy. Prvým je vznik niekoľkomilimetrových kryštálov sadrovca. Ten vzniká pôsobením vody na zrnká pyritu nachádzajúceho sa vo vápenatých mariatálskych bridliciach. Pri svietení baterkou na banské steny tak dochádza k ich nádhernému trblietaniu. Druhým zaujímavým javom je vznik šupinovitej odlučnosti bridlice. Šupiny sú, na rozdiel od bridlice, svetlosivej farby a oddeľujú sa z nej po užších pásoch alebo aj väčších celistvých plochách.

Vzhľadom na pomerne malé podzemné priestory predpokladáme, že ide bývalú prieskumnú štólnu s využitím vyťažených veľkých kusov bridlice na ďalšie spracovanie. K zasypaniu pôvodného vchodu do bane, muselo dôjsť ešte pred výstavbou kaplniek, ktoré sa teraz nachádzajú približne o 4 metre vyššie ako je úroveň banských chodieb. To poukazuje na vytvorenie tejto bane ešte pred rokom 1725, kedy boli v údolí postavené druhá a tretia kaplnka. Potvrďuje to aj vek múrov pivnice, ktorý bol odborníkmi odhadnutý na 16. – 18. storočie.

V minulom storočí vlastnila rodina Marekovicov drevenú budovu, ktorá bola priamo napojená na pivnicu s baňou. Budovu po 1. svetovej vojne prerobili na statické kino „Panorámu“, kde si mohli návštevníci pozrieť zobrazované dejiny Mariatálu. V prednej časti budovy bola predajňa s pútnickým tovarom. Predajňu si začiatkom Slovenského štátu prenajal cukrár Jelínek a predával v nej zmrzlinu, ktorú krátkodobo uskladňoval v chladných priestoroch tejto pivnice.

Baňa v Marianskom údolí sa nachádza na území Pamiatkovej zóny Marianky, vyhlásenej 26. 1. 1993. Uznesením č. 14/2009-5 obecného zastupiteľstva v Marianke z 20. 1. 2009 bola baňa ako „podzemné priestory nachádzajúce sa v Marianskom údolí pri Marianskej kaplnke č. 3“ zaradená do Evidencie pamätihodností obce Marianka. Uznesenie prekvapujúco hovorí len

V záujme záchranu tejto bane, dal Spolok Permon Marianka vypracovať architektonickú štúdiu, ako východisko pre vytvorenie vstupného portálu bane. Na jeho výstavbu sa ako materiál navrhuje použiť mariatálska bridlica. Tieto kroky už nemožno veľmi odkladať, nakoľko v posledných rokoch dochádza k postupnému rúcaniu múrov klenby vstupnej pivnice a hrozí tak časom jej úplné zavalenie.

Baňa v Marianskom údolí je v súčasnosti jedinou zachovanou podzemnou baňou na bridlicu v Slovenskej republike. Marianka by tak prišla o unikát, ktorý je súčasťou nášho technicko-kultúrno-historického dedičstva. Baňa v Marianskom údolí by sa tak mohla po určitých technických opatreniach, spolu so svojou bohatou pútnickou, ale aj baníckou históriou, stať ďalším jedinečným lákadlom pre našich, ale aj zahraničných turistov.

Text a foto: RNDr. Roman Lehotský

Texty k obrázkom:

- 1 – Tretia kaplnka a pivnica v Marianskom údolí
- 2 – Interiér pivnice s vchodom do bane
- 3 – Vodorovne uložené vrstvy mariatálskej bridlice v bani
- 4 – Ťažobná komora, vľavo múrik z malých úlomkov nevyužiteľnej bridlice
- 5 – Otvory po vrtných tyčiach dokumentujú použitie banskej techniky
- 6 – Mapovanie bane, v pozadí vstup do bočnej chodby
- 7 – Šupinovitá odlučnosť na mariatálskej bridlici

o „podzemných priestoroch“, nie o bani, napriek tomu, že v propagačných materiáloch vydaných obcou Marianka ešte v roku 2008 sa všade uvádza táto lokalita ako „stará bridlicová baňa“. Baňa v Marianskom údolí je už vedená aj v „Registri starých banských diel“ odboru Geofondu ŠGÚDŠ v Bratislave.

POZVÁNKA NA VÝSTAVU

Až deväť múzeí Slovenského národného múzea poskytlo svoje exponáty na vytvorenie výstavy pod názvom **Ohybaj ma mamko**, ktorá je po Martine nainštalovaná aj v Prírodovednom múzeu na Vajanského nábreží v Bratislave.

Okrem iného si tu môžete pozrieť aj expozíciu školy zo začiatku 20. storočia. Nechýbajú v nej klasické drevené lavice, tabuľa, katedra, učebnice, ale aj nástenná zemepisná mapa. Na laviciach sú poukladané drevené repliky písacích tabuliek. Tie práve z ojazstnej bridlice nájdete vo vitríne. Sú v drevených rámkoch, s linjkami, bez linajok, ale aj štvorcované. Písalo sa na ne griflíkom. Keď bolo treba, napísané sa len zotrela vlhkou hubkou alebo handričkou. Takýchto bridlicových písacích tabuliek sa v Marianke koncom 19. storočia vyrábalo na tisíce.

Táto zaujímavá výstava bude pre návštevníkov otvorená až do 15. apríla 2012. Tak ju nepremeškajte.

Text a foto: RNDr. Roman Lehotský

MARIANSKY PERMON OBČASNÍK SPOLKU PERMON MARIANKA

VYDAVATEL: Spolok Permon Marianka, IČO: 37929674, NÁKLAD: 200 ks, TLAČ A DISTRIBÚCIA: svojpomocou

ŠÉFREDAKTOR, GRAFIKA A JAZYKOVÁ ÚPRAVA: Jozef Král, ADRESA REDAKCIE: Družstevná ul. č. 4/375, 900 33 Marianka
Redakcia si vyhradzuje právo príspevky krátiť a jazykovo upraviť. Nevyžiadané rukopisy nevraciamy.

Registované Ministerstvom kultúry SR, evid. číslo: EV 3052/09, 16. 3. 2009

